

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

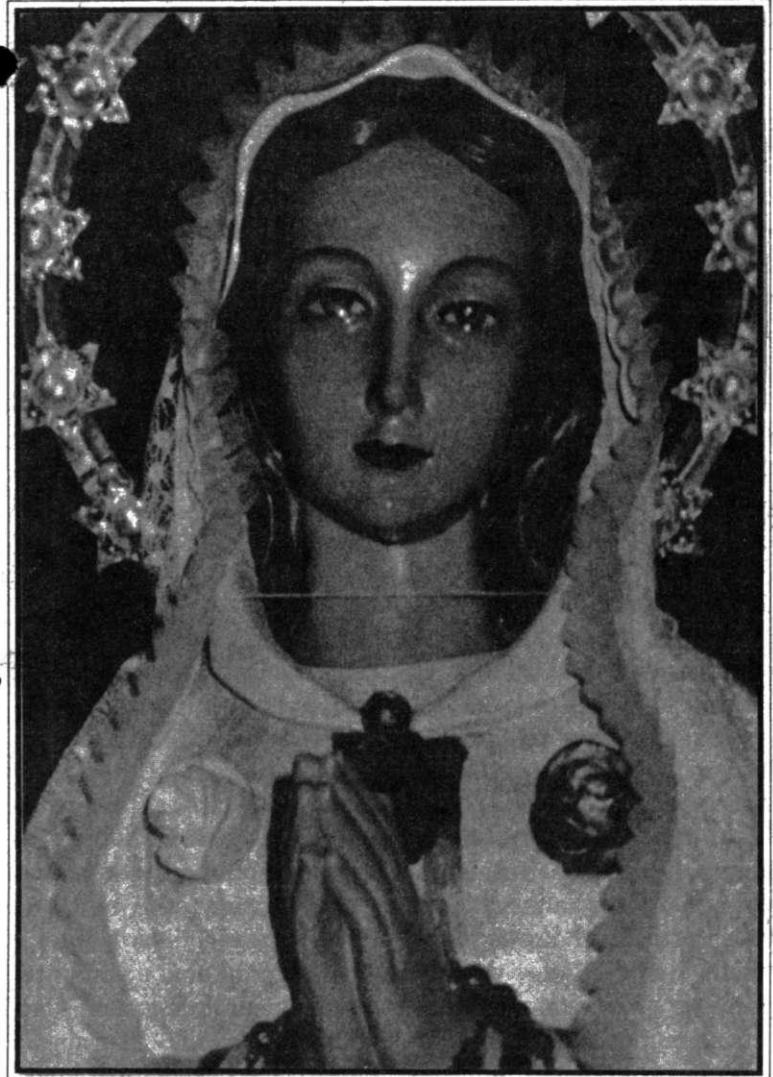
Nr. 17 (158)

1995 m. gegužė

Sveikiname Motinas

Motina, man saulė tavo veidą mena,
Vargo raukšlės šviečia kaip žvaigždžių keliai,
Visą šitos žemės kladų kelią mano
Tegu švies man Tavo veido spinduliai.

Bernardas Brazdžionis

Motinos diena - gražiausia, tauriausia mūsų šventė. Labai norečiusi ateiti prie motinos kapo, jai nusilenkti, padėti gėlių. Deja, ji - tolli. Visose bažnyčiose bus aukojamos šv. Mišios už Motinas. Melskimės už mirusias tremtyje, lageriuose, nužudytais KGB rūsiuose ir už mūsų širdis dar šildančias gyvasias Motinas.

Motinos dienos proga politinių kalinių ir tremtinių vardu sveikinu visas savo bendražyges ir lemties būčiules, likusias gyvas partizanų Motinas. Būkite laimingos vaikų ir anūkų laime, neškite per gyvenimą tikėjimą, gėri ir santarvę. Tegul gyvenimas ir visoms būsimosioms Motinoms padovanoja kuo daugiau gražią ir prasmingų akimirkų.

Donutė BUZŪNIENĖ

Prienai

Visi užsisakykime "Tremtinį"

"Tremtinys" nesiekia vaikytis sensacijų, pi-
gaus populiarumo. Jo pozicija nebuvo ir ne-
bus prisitaikėliška. Ji visada tvirta ir aiški. Gal-
būt todėl "Tremtinio" žodžiu pasiremia ir LR
prezidentas A.Brazauskas, kalbėdamasis su vi-
suomene per TV ar radiją, ir beveik kiekvienas Lietuvos išeivis pritaria mūsų pastangoms teikti teisingą informaciją apie Lietuvai svarbius šiandieninius įvykius ir istorinę tautos praeitį.

Norėtume priminti, kad mūsų laikraščiu leisti nuolat trūksta lėšų. Valstybė iš periodikai remti fondo mums jų neskiria, verčiamės iš išeivijos lietuvių materialinės paramos "Tremtinio" leidybai ir įnašų už prenumeratą.

Nutarėme prenumeratoriams kainą už

"Tremtinį" nedidinti, nors jo savikaina, brangstant elektros energijai, kaskart stipriai šoktelė. Taigi Lietuvoje tik per Paštą užsisakiusiems ši laikraštį neteks mokėti brangiau.

Antrojo pusmečio "Tremtinio" prenumera-
tata jau vyksta. Patariame nedelsiant vi-
siems ši laikraštį užsisakyti Lietuvos Paštę,
kad greičiau žinotume, kiek turėsime lėšų ištikimiausiems savo skaitytojams metų pa-
baigoje apdovanoti atminimo knyga.

"Tremtinys" leidžiamas 4 kartus per mėnesį. Jo indeksas 67388.

Prenumeratos kaina 3 mėn.-9 Lt 36 ct, pusei metų - 18 Lt 72 ct su Paštoto paslaugomis.

Pastaba. Atsiūmantiems laikraštį "Tremtinio" redakcijoje prenumerata pusei metų kainuojas 14 Lt 40 ct. Tačiau pas mūs užsisakyti taip pat reikia iš anksto susimokant ir išsirašant į redakcijos prenumeratos knygą.

Redakcijos inf.

Rengia žurnalistas Česlovas IŠKAUSKAS.

Savaitė Seime ir Vyriausybėje

■ Tikrai vasarišką balandį atšalę orai kartu su dainoje apdainuotas "gegužio žiedais" atnešė pasikeitimų ir Lietuvos žmonių gyvenime. Apie 25 proc. pabrangs elektros energija, o kartu - ir įvairios prekės. Atlyginimų ir pensijų didinimas nuo gegužės 1-osios kompensuos tik pusę arba trečdalį kainų šuolio.

Tačiau vyriausybės vyrai, pavyzdžiu, energetikos ministras A.Stasiukynas, "Respublikos" laikraštyje įtikinėja, kad taip daro visas pasaulus ir - nieko. Su premjeru svečiavėsi Lotynų Amerikoje ministras, matyt, nepajuto paprasto žmogaus reakcijos į šią vyriausybės išmonę.

■ Tiesa, LDDP gegužės 1-ają linksminosi: pirmadienį jos būstineje Vilniuje, Barboros Radvilaitės gatvėje, Č.Juršėnas, B.Genzelis ir dar keli ištikimieji Darbo žmonių solidarumo dienos šalininkai sakė ugningas kalbas apie ištikimybę darbo žmonių idealams, tautos siekiams, o paskui dvi poros įraudusiais nuo smagumo veidais sušoko krakoviaką...

Ko norėti, jei ir pats Prezidentas, buvęs kompartijos lyderis A.Brazauskas, mano, kad "turi pagrindo pasveikinti Lietuvos žmones, pirmiausiai tuos, kurie gyvena iš savo darbo (ne milionierius), su darbo švente". Beliko pridurti, kad valdant LDDP, ko gero, nebėlko tokiai, kurie savo darbu galėtų ramiai gyventi ir dar švęsti ekskomunistinę šventę.

■ Tėvynės Sajungos (konservatorijų) iniciatyva surengtoji šeštadienio talka daug kam tikrai buvo apsišvarinimo metas. Gerai, kad ši kartą neskaičiuota, kiek uždirbtą ir kiek lėšų iš talkos bus pervaista spartuoliškoms statyboms. Talka įrodė, kad galima žmoniškai padirbėti, švarinant pernelyg apleistą Lietuvą.

■ Kita konservatorijų praėjusių savaitę paskelbta iniciatyva dar svarbesnė. Antradienį Seimo konservatorijų frakcija susitiko su VR ministru R.Vaitekūnu ir aptarė, kaip geriau organizuoti judėjimą "Stabdyk nusikalstamumą". Šio žingsnio priekė, nes valdančioji grupuotė nepajégia susidoroti su visuomenės liga, išplitusia į aukštusios valdžios sluoksnius. R.Vaitekūnas pažadėjo šiam judėjimui pagalbą, bet kartu priminė, kad reikėtų ir Generalinės prokuratūros, partijų, visuomenės paramos.

■ Antradienį Seimas svarstė padėti dėl apkaltos buvusiam Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojui Valiuliui už neteisėtą pareigūno iš Lietuvos kurortų profsajungos atleidimą, už Generalinio prokuroro A.Paulausko parašo suklastojimą ir kita. Pernai, lapkričio mėnesį, tokį apkaltos procesą siūlė pradėti 36 Seimo nariai. Dabar apklausti 36 liudytėjai, surašyta 1000 lapų byla.

■ Vyriausybės posėdyje buvo svarstoma net 17 klausimų. Susisiekimo ministras J.Biržiškis pristatė kelių būklės Lietuvos, kitus klausimus, buvo svarstoma Seimo nario G.Kirkilo pateikta rezoliucija dėl Antrojo pasaulinio karų aukų pagerbimo iškilmių, minint pergalės 50-metį. Dėl to Lietuvos ir pasaulyje kryžiuoja ieties. Gegužės 9-ąjį į Maskvą ketina suvažiuoti 55 šalių vadovai ir atstovai. Baltijos šalys atsisakė dalyvauti šioje ceremonijoje.

■ Šią savaitę Lietuva sulaukė daug svečių, kurie susitiko ir su Seimo, ir su Vyriausybės vadovais, ir su plėčiaja visuomenė. Buvo JAV prezidento patarėjas nacionalinio saugumo klausimais Z.Brezinski - šviežias politikos vėjas Lietuvos padangėje, sukelęs įvairių vertinimų šuorą (apie jo viešnagę - atskiras komentaras).

Antradienį į Lietuvą atvyko gausi Vokietijos gynybos ministerijos delegacija. Per dvi dienas jos nariai domėsiai Krašto apsaugos veikla, tarsis dėl personalo struktūros gynybos sistemoje, dėl mūsų kariūnų apmokymo Vokietijos karinėje sistemoje.

■ Dar vienas svarbus svečias - Europos Tarybos Generalinis sekretorius D.Tarshis. Jis domėsiai mūsų šalies pasirengimui žengti į ES po to, kai nesenai buvo parafuota asocijuotos narytės Europos sąjungoje sutartis (jā abi pusės pasirašys ES vadovų susitikime Esene gegužės pabaigoje). D.Tarshis dalyvavo idėjų kultūros konferencijoje, į kuria atvyko dar 20 ET parlamentarų.

■ Iš tikrųjų gegužės pradžia atnešė daug rūpesčių Seimui ir Vyriausybei. Diskutuoja dėl žemės pardavimo užsieniečiams ir dėl atitinkamos konstitucinės pataisos, dėl Lietuvos oro erdvės apsaugos, ginčiamasi dėl Rusijos ir Vakarų požiūrio į NATO plėtimą, Lietuvos ējimą į Europą.

Gal ir vertėtų panagrinėti, kaip "tiesa" virsta į "dieną" ar "rytą", ar dar į ką nors išradinėti sumanyto, tačiau ne šiam rašinyje. Bet labai pravartu priminti, kad VKP(b), SSKP, LKP ir net LDDP oficiozas "Tiesa", vius septynis dešimtmečius klausniai vykdymas akylaus ir negailestingai griežto užsakovo šeimininko valią, neigė ir niekino pačią Lietuvos valstybės egzistavimo idėjā ir pyle paplavas ant Tautos pastangų puoselėti atkurtą nepriklausomybę, kaip vienintelę krašto gerovės kėlimo, kultūros klestėjimo ir tautinio identiteto išsaugojimo galimybę. Ši aplinkybė be galio svarbi ir niekada nepamirštama.

"Kauno diena" šiais metais išspausdino keletą straipsnių apie partizanų kovas pokario metais (Nr.2, 37, 85). Jie pateikiami kaip skaitytojo nuomonė, išreikšta "Haid parke" ar pateikus "žnogui tarp žmonių". Sovietmečiu tokio pobūdžio straipsnius "kepdavo" pagal "organų" ištobulintą technologiją. Patirtis nesumenko. Štai Ksavera Minkevičiūtė (nagrinėjamoju atveju neturi reikšmės, ar čia tikras vardas, ar anoniminis) rašo, kad "šiandien kaip niekad dažnas gieda himnus pats sau, kad jis - Sibiro kalnys, kad Intos tremtinys, kad rezistentas", kad "jau pakankamai prisišaudėm" (savo noru Tusku-lenuose?) ir kad "kančios vainikas pinamas ant savo galvos". Toliau autorė apskritai teigia, kad "tėvynės gynėjai" (kabutės autoriės, mat ne apie "liaudies gynėjus" rašo) uždaužė šautuva buožėmis (žmones), kurių akys prievartavo dar neužaugusias dukteris, kurių mažus kūdikius trypė batais, nes gailėjo kulkos, kuriuos degino gyvus". Danutė Kazanavičiūtė mano, kad K. Minkevičiūtė "stipriai suklaidinta" ir be neapykantos šmeižėja krikščioniško romuomo apimta mēgina paaškinti tiesą. Jonė Vyšniauskienė kitame numeryje kerta iš peties - "partizanai naikino, žudė savo tautiečius, niekuo nekaltus žmones". Pasikeitus sąlygomis, labai apdairiai jau neužsimena apie "raudonąją armiją - išvaduotoją" ir stribu - "liaudies gynėjų" siautėjimus.

Ko siekiama tokiomis "publikacijomis"? Pirmiausia tariamos "polemikos" forma sutersti pačią nepriklausomybės idėjā. Antra, mažiau išprususiems skaitytojams, o gal patiklesniems, brukamas prastai užmaskuotas sovietmečio ilgesys, ižūliai, bet išmaningai piktnaudžiavant teisingumo spragomis. Tiesą pasakius, Lietuvoje teisingumas dar neatkurtas. Tai jau dyjeji Parlamentu tolydzio vis didžianti skola Tautai. Ne reikia užkibti ant "dienų" ar "tiesų" mėtomo jauko, tačiau

privalu su visa atsakomybe pažvelgti į okupacijos laikotarpi ir visų rūsių pasipriešinimą okupantui.

1938 metų Lietuvos Respublikos Konstitucijos 17 str. skelbė, kad "kiekvieno piliečio pareiga būti ištikimam valstybei". 133 str. rašoma, kad "valstybė gina visi piliečiai, o gynimo branduoli sudaro kariuomenė". Taigi krašto gynimo konstitucingumas negali kelti jokių abejonių. Nei raudonojo, nei rudojo okupanto valdžia Lietuvoje niekada nebuvó teisinė. Mūsų amžiuje antru kartu atgavus Nepriklausomybę, ši konstitucinė norma vėl patvirtinta 1992m. Konstitucijoje. Jos 3 str. byloja, kad "Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prieverta késinasi į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, te-

sais atvejis laisvės gynėjus niekino ir šmeižę, vadindamos juos "išdavikais", "banditais", "husi-kaltėliais". Visa tai vyksta mūsų dienomis Čečenijoje.

Partizaninis karas Lietuvoje vyko itin sunkiomis sąlygomis, tačiau jis buvo organizuotas. Apie jo konstitucinguam minėta straipsnio pradžioje. Partizanai, kaip Lietuvos Respublikos kariai savanoriai, laikėsi Lietuvos kariuomenės statutų, dėvėjo jos uniformą, turėjo karinius laipsnius. Buvo sukurtas ir veikė teismų, tarp jų ir karo lauko teismo, struktūra. KGB archyvuose rasta daug autentiškų dokumentų, neginčiamai irodančių, kaip okupantas okupacijai ir aneksi jai stengesi suteikti tariamo teisėtumo pobūdį, o partizanų kovas ir kitokiu formu pasipriešinimą vaizduoti kaip

jūdžio rinkimų programoje dar nebuvó reikalavimo vienu teisiniu aktu pripažinti rezistencijos dalyvius kaip kovotojus dėl Lietuvos nepriklausomybės. Tačiau Sajūdžio II suvažiavimo priimtoje programoje toks reikalavimas atsirado, nes keitėsi politinė situacija Lietuvoje, o Sajūdis tuo metu buvo vienintelė legali masinė organizacija, perėmusi pasipriešinimo tradicijas ir tėsiant kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės atgavimo ir įtvirtinimo. Mėginimai sudaužyti istoriją su jaukiančiu kreivus veidrodžius, negebančius parodyti, kas gynė Lietuvos nepriklausomybę, o kas ją griovė, tėsesi visus pastaruosius penkeilius metus. Pernai Seimui opozicijos lyderis prof. V. Landsbergis pateikė projektą įstatymo, pripažinančio partizanų, kaip

laborantas, o atvirkšciai - jie jaučiasi esą privilegiuoti.

Nesusigaudymo, nesusivokimo, o gal ir provokacijų pasitaiko ir kituose leidiniuose. Štai "Tremtinio" nr. 16 Margarita Tiukytė rašo apie "Sajūdžio pralaimėjimą" priežastį - taip įvyko todėl, kad "Sajūdis susidraugavo su komunistais". Zenonas Skrickus ("Tremtinys", nr. 5, 1995) teigia, kad "visos šiandieninės partijos (LDDP - ne išimtis) išsirutuliojo iš Sajūdžio".

Šitaip vėl pakušama mintis, kad Atgimime nėra nieko švento, viskas sutepta, supurvinta net pati Nepriklausomybė. Sajūdis nepralaimejo, o atvirkšciai - jo veiklos, o ne SSKP-LKP pastangomis buvo atkurtas Lietuvos valstybingumas. Kaltinimai Sajūdžiui išleidus į savo gretas komunistų ir net KGB - beprasmiški. Sajūdis buvo toks, kokia pati Lietuva. Ko jau ko, bet komunistų ir KGB agentų Sajūdžie negalėjo nebūti. Šis faktas neturėt kelti nei nusivylimu, nei pasipiktinimo. Lietuvoje (o ir viroje Sovietų sajungoje) nebuvó nei vieno kolektivo, nei vienos organizacijos, kurioje nebūtų nei komunistų, nei KGB informatorų. Jų buvo įstaigose, įmonėse, vaikų darželiuose, kūnigu seminaruose, kariuomenėje, kalėjimuose, lageriuose, trentyje, net "Slovingosios" partijos CK. I Sajūdį buvo įterpiami itin aukštos kvalifikacijos agentai. Béda ne ta, kad jų buvo, o ta, kad ne visada laiku mokėta juos demaskuoti ir jų atskratyti. Ir šiandien tų pačių gerai užkonspiruotų agentų dar gausu, jų apskritai gali nepavykti išryškinti. LKP pakeitė savo pavadinimą į LDDP. Teisingumo ministras tai patvirtino. Spjaudytis ant Sajūdžio, o kartu ir ant Atgimimo, ir atkurtosios Nepriklausomybės - nenauja, deja, ir negarbinga. Nesunku numanyti ir kam tai naudinga. Sajūdis nepraloše ir nenusilpo. Jis tik keičia veiklos formą. Jo darbas tapo brandesnis ir konkretesnis. Mitingų metui jau seniai ištartas sudie. Savivaldybės rinkimai tai patvirtino.

Maskva, taip ir neįveikusi čėčenų, su gausiais užsienio svečiais rengiasi švesti karo pabaigos pusamžio jubiliejų. Bet Lietuvoje su karo pabaiga taika neįsivešpatavo. Partizanų kovos tėsesi visą dešimtmetį. Gal todėl nedraugiškų Lietuvai jėgų buvo sumanya ši demagogiška, tariamai objektyvi "polemika" laikraščiu puslapiuose? Paminėkime ir mes Antrojo pasaulinio karo aukas. Nemažai Tautos vaikų sudegė šio karo ugnje. Dar daugiau - jam pasibaigus... Prisiminkime skaudžius praradimus, bet nešveski me "pergalės", pradėjusios naują Lietuvos gyventojų genocido bangą.

Partizanų kovos teisumas neginčiamas

Edmundas SIMANAITIS

ritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką", o 139 str. dar paaiškina, jog "Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo - kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga". Kaip matyti, krašto gynimo pareigas perimamumas akivaizdus ir tos pareigos atlaimas negali būti vertinamas kaip nusikaltimas. Tik okupantas Lietuvos piliečių ištikimybę. Tėvynei vertino kaip išdavystę ir, pamindamas tarptautinę teisę, baudė Lietuvos Respublikos piliečius pagal Rusijos SFSR (ne Lietuvos, ne tarptautinį) baudžiamąjį kodeksą.

Sovietų sajungos 1940 metais įvykdyta Lietuvos Respublikos okupacija ir aneksi ja buvo suplanuota iš anksto. Tuoj po to prasidėjo valstybės gryvojimas, masiniai trėmimai, piliečių žydynės, krašto kolonizavimas. Reikėtų stebėtis, kad tautinės savimonės nepradarusi lietuvių tauta nebūtų priešinus okupantu smurtui ir organizuotai vykdomam gyventojų genociui. Partizaninis karas buvo viena iš teisėto pasipriešinimo okupantui formų. Tai buvo konstitucinė Tautos savigyna, prilygstanti didvyriškam Suomijos kariui, ginantis nuo agresoriaus - Sovietų sajungos. Lygiai tokia pačia teise nuo to paties agresoriaus gynësi Afganistano mudžahedai. Mūsų dienomis, deja, nuo to paties agresoriaus ginas iččėnų tauta. Neatsitiktinės, o visiškai dėsningas dalykas, kai agresoriaus propaganda ir jai talkinanti kolaborantų spauda bei kitos visuomenės informavimo priemonės, pilančios vandenį ant agresoriaus malūno, vi-

neteisėtą ir nusikalstančią. Itin aktyviai veikė NKVD-MGB-KGB struktūros, taip pat jų šantažų ir smurtu užverbuotas šnipų ir informatorių tinklas. Ypatingas vaidmuo teko plk. Sokolovo tariamųjų partizanų būriams (rus. lžebandy), kurie plėšdami gyventojus, degindami sodybas, žudydam nekaltus žmones, siekėsukomprimituoti partizanus ir skleisti kaimuose ir gyvenvietėse baimės, netikrumo, nepasitikėjimo nuotaikas. Apie tai daug faktinės medžiagos pateikia "Laisvės kovų archyvas", kurio jau išėjo tryliką tomų. Ši labai svarbū Lietuvos istorijai leidinį leidžia Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajunga.

Lietuvos partizanų veikloje (kaip ir kiekvienoje kovojančioje armijoje) pasitaikyavo veiksmų, nesuderinamų su laisvės kovotojo statusu. Partizanų vadovybė griežtai baudė išdavikus, aktyvius kolaborantus ir prasižengiančius partizanus. Karo metu įstatymai negailestingi, bet būtini.

Penkeri Nepriklausomybės metai dar nesudaužė kreivų veidrodžių. Priežastys aiškios - pirmasis Parlamentas nesusivokė, gal nespėjo, o vėliau ir ne galėjo priimti konstitucinio įstatymo, kad pasipriešinimo kovos buvo teisėta tautos savigyna. Dabartinis Seimas tokio įstatymo nepajęgs priimti dėl savo prokomunistinės prigimties. Prancūzijoje toks klausimas neiškilo ir vargu ar galėjo iškilti. Jų makvi (pranc. maquis) - partizanai, kovoję su vokiečių okupantais per Antrąjį pasaulinį karą, buvo prilyginti Prancūzijos kariams. Pirmojoje S-

Lietuvos karių savanorių, teises į karinius laipsnius, partizanų vadovybės suteiktus apdovanojimus ir kt. Šiame Seimo narys J. Listavičius, apibendrindamas įvairių politinių ir visuomeninių organizacijų pasiūlymus, parengė projektą įstatymo "Dėl okupacijų padarinių Lietuvai ir jos gyventojams likvidavimo". Ten numatoma "Lietuvos ir jos gyventojų pasipriešinimo okupantams 1940-1991 metų kovą vertinti kaip teisėtą tautos savigyną, kaip kovą dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės". O 4 str. skelbia, kad reikia "ginkluoto pasipriešinimo okupantams dalyvius pripažinti Lietuvos Respublikos kariais savanoriais; pripažinti kovos dalyviam - sukiliėiams, partizanams, jų ryšininkams, pogrinėdinės spaudos leidėjams-pasipriešinimo vadovybės suteiktus karinius laipsnius, apdovanojimus, pasižymėjimo ženklus, nustatyti buvusių politinių kalinių ir kitų rezistentų (ryšininkų, rėmėjų, spaudos leidėjų bei platintojų ir kt.) bei tremtinių statusą, užtikrinti jiems deramą globą ir rūpybą". Įstatymo projektas bus pateiktas svarstyti Seimui.

Lietuvoje, atkūrus teisingumą, į visus motyvuotus skundus ar pareiškimus dėl nusikaltimų žmoniškumui, Lietuvos Respublikos Konstitucijai, įstatymams turės būti atsižvelgta, nepriklausomai nuo to, ar kaltinamasis buvo KGB baudėjas, stribas ar partizanas. Sunku suvokti, kodėl iki šiol nebuvó nuteistas ne vienas pagarsėjęs žiaurumu ir piktadarystems enkaveditas, stribas, aktyvus šnipas ko-

1995m. gegužė

TREMINTINYS

Nr. 17 (158)

3

Sveikiname *

Motinos dienos proga sveikiname kaunietę, buvusią tremtinę, šimtamečių trijų žuvusių Lietuvos partizanų motiną Oną VAILIONIENĘ. Linkime sveikatos ir dvasinės stiprybės.

LPKTS taryba ir "Tremtinio" redakcija

70-ies metų jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio skyriaus pirmininką, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio vadovą Joną ČEPONĮ. Linkime jam sveikatos ir ilgų kūrybinę, prasmingą metą.

LPKTS Panevėžio taryba ir LPKTS tremti miesto deputatai

Isikūrė Tėvynės savivaldos sąjunga

Saulius Nefas

Edmundo Simanaičio nuotraukos

Dešimtojo sarašo (Tėvynės Sąjungos-Lietuvos konservatorių) išrinktieji savivaldybių tarybų nariai, merai ir vicemerai balandžio 28d. Vilniuje įsteigė Tėvynės savivaldos sąjungą. Jos pirminku išrinktas Anykščių savivaldybės meras Saulius Nefas, o pavaduotoju - vilietais Jurgis Razma. Konferencija priėmė Sąjungos statutą ir keletą kitų svarbių dokumentų. Kuriamas judėjimas "Stabdyk nusikalstamumą", kuris vienyti žmones, pasiryžusius kartu su savoniais, šauliais ir policija grumtis su nusikalstamumu kiekvienam miestelyje, kaime, gatvėje, name. Paskelbta, kad bus parengtas pavyzdinio Savivaldybės na-

rių, pareigūnų tarnybinės etikos kodekšas. Susirūpinta savivaldybių finansine padėtimi. Kategoriskai pareikšta, kad "savivaldybės neturi jokių teisių ir galimybų padidinti vietinių iplaukų į biudžetą".

Itin sunki padėtis susidarė vykdant Vyriausybės 1995m. kovo 29d. nutarimą Nr.451. Dėl to stringa savivaldos reformos eiga. Išryškėjo įstatymų ir Vyriausybės nutarimų prieštaravimai. Deja, kvalifikuotos juridinės paramos neatslaukta. Savivaldybių tarybos veikia kiekviena sau ir kaip išmanydamos.

Šis pirmas ir labai svarbus savivaldybių tarybų išbandymas nesulaukė reikiamo dėmesio ir paramos iš centro.

Theodoras ČIAPAS

Kad išliktume lietuviams

VILNIUS. Balandžio 22-24d. posėdžiaavo Sanryšos seimas. Ši visuomeninė organizacija susikūrė 1990m. Jos tikslas - vienyti Vidurio Europos ir Rytų kraštų lietuvius, padėti šiemis bendrauti su Lietuva. Sanryšos seimas koordinuoja lietuvių bendrijas, padeda išsaugoti lietuviybę.

Pirmąjį konferencijos dieną tautiečiams koncertavo Tėvynės Sąjungos folklorinis ansamblis "Kadagys" (vad. Vytautas Račūnas). Sanryšos valdybos pirmininkas Alfredas Augulis paskelbė dienotvarkę ir aptarė posėdžių klausimus.

Antrąjį dieną nagrinėtos bendrijų problemos ir A.Augulio ataskaita apie Sanryšos veiklą. Bendrijų atstovai tarėsi, kaip geriau propaguoti ir puoseleti lietuviybę, praše Lietuvos valstybinės paramos. Diskusiose dalyvavo Rasa Unt (Estija), Jovita Budzinauskienė (Latvija, Ryga), Juli Jonas Landsbergis (Latvija, Daugpilis), Sigitas Šomborskis (Karažiaučiaus kraštas), Juozas Valteris (Ukraina, Kijevas), Mindaugas Bubelė (Ukraina, Zaporozė), Zinaida Tetradovienė (Moldova); Veronika Barčkutė (Sankt Peterburgas), Klemensas Jorudas (Maskva), Antanas Šulus (Novosibirskas), Bronė Suprunenko (Krasnojarskas) ir kiti. Išsakyta požiūris į kultūrinę lietuvių bendrijų veiklą, siekius išlaikyti tautinę savimonę. Pasikalbėta ir apie sąlygas lietuviams grįžti Lietuvon, norima, kad labiau remtų Lietuvos Vyriausybę. Pokalbyje dalyvavo Vyriausybės patarėjas išeivijos klausimais Stasys Stungurys, Socialinių reikalų ir darbo ministerijos Migracijos skyriaus viršininkas V.Gražulis, Regioninių problemų ir tautinių mažumų departamento atstovas E.Petrovas, Tremtinių gržinimo fondo pirmininkas V.Cinauskas, Švietimo ir mokslo ministerijos atstovė A.Kuodytė ir kiti.

Sanryša padėjo suburti svetur gyvenančius lietuvius plėtoti jų ryšius su Lietuva. Tačiau dabar dalį šios veiklos perėmė valstybinės institucijos. Todėl nustarta panaikinant Sanryšos pavadinimą, tariant jos darbą - atkurti tarpukario Lietuvoje veikusią Draugių užsienio lietuviams remti.

Suvažiavimo dalyviai pereinamajam laikotarpiui išrinko Centro valdybą, jos pirmininku - Alfoną Augulį.

Algirdas MARČINKEVICIUS

Komentarai aktualia tema

Česlovas IŠKAUSKAS

Vakaru pranašas Lietuvoje

Z.Brzezinsko kelių dienų viešnagė Lietuvoje sukėlė pagyvėjimą politologų sluoksniuose. Žinomas lenkų kilmės J.Carterio ir G.Busho laikų politikas, Maskvos koneveikta prezidento patarėjas nacionalinio saugumo klausimais Z.Brzezinskis savo pasisakymuose Vilniuje nepataikavo nei dešiniesiems, nei kairiesiems.

Žengdami į NATO ir ES, lietuviai turi neskubeti, būti atsargūs, sakė užatlantes svečias. Kas pirmiau - ne taip svarbu. Lietuva neturi skubeti ir nemanyti, kad Rusija darys spaudimą, jog šis veržimasis būtų apsunkintas.

Kalbėdamas Vilniaus universitete, Z.Brzezinskis Rytų Europos šalių raidą suskirstė į keletą fazų. Lietuva, anot politiko, yra pirmos fazės pabaigoje, o Rusija - tik pirmos pradžioje. O dėl mėgimimo vaizduoti Rusiją prieš, tai buvęs patarėjas atmetė mūsų veikėjų bandymus bauginti šia Rytų šalimi. "Rusija nesielia kaip priešas, nes joje pačioje viešpatauja suirutė", sakė jis per konferenciją "Draugystės" viešbutyje sekundienė.

Apskritai daugiausia įtarimų ir kelia svečio noras visus sutaikyti su Maskva. Atrodytu, kad Z.Brzezinskis nenori pastebeti kai kurių rusiškos agresijos aprašukų: karą Čečenijoje, Kaliningrado prob-

lemos, spaudimo Baltijos šalims vadina muju rusakalbių klausimui. Politiko pozicija labai atitinko Vakarų moralės normas: užsimerkti prieš bet kokius Rusijos (anuometinės Sovietų sąjungos) veiksmus, jeigu jie tiesiogiai neliečia Vakarų. Ar ne tokios moralės Vašingtonas laikėsi tuomet, kai SSSR siuntė baudėjus į Baltijos šalis, ketino paskandinti Sąjūdį? Ar jis pakankamai ryžtingas, protestuojant prieš Rusijos karą Kaukaze? Z.Brzezinskis prisiminė, kad ant jo darbo stalo kabinete, kuris buvo vos per keilis kambarius nuo Amerikos prezidento apartamentų, visuomet gulėjo užrašą knygelę su Lietuvos diplomatų JAV sąrašu. Vadinas, Vašingtonas visada pripažino Lietuvos prieškario statusą. Bet ponui iš JAV galima buvo priminti, kad šis pripažinimas net po 1990-ųjų kovo 11-osios negreit virto atkurtos nepriklausomos valstybės pripažinimu, ką pirmoji sugebėjo padaryti mažoji Islandija.

Žodžiu, Lietuvoje viešėjęs garsus Amerikos veikėjas ne tiek išreiškė vienpusišką nuomonę, kiek dave dingstį toliau mums diskutuoti apie lietuviškų fenomeną - prieštarinę ir pavojingą kelią į valstybingumo stiprinimą, būnant slenkščiu tarp Rytų ir Vakarų, tarp Pietų ir Šiaurės.

Ar pardavinėsime žemę užsieniečiams?

Edmundas SIMANAITS

Lietuvos Respublikos Seimas, "pabréždamas, jog Lietuvių būtina integruoti į Europos Sąjungą, pareiškia esąs pasiryžęs imtis iniciatyvos, kad būtų parengtas bei priimtas ir šiam tikslui būtinis LR Konstitucijos papildymas bei atitinkamas konstitucinis įstatymas", skelbia tekstas pareiškimo projekto, kurį pasiraše kovo 21d. visų frakcijų, išskyruis lenkų ir tautininkų lyderiai.

Balandžio 24d. Demokratų, Laisvės ir Tautininkų frakcijų vadovai kreipėsi į Prezidentą raštu, kuriuo pripažindami būtinybę integruotis į ES, "neatmeta galimybės keisti LR Konstitucijos 47 str., tačiau sutiktų tai daryti tik visuotiniu susitarimu (tam reikalinga plati diskusija), išsprendus nuosavybės teisių atstatymą ir apsaugojus mūsų valstybės pi-

liečių interesus". S.Pečeliūnas, B.Gajauskas ir L.Milčius mato "platų kategoriskų nuomonių spektrą" ir teigia, kad "nesutarus esminiais klausimais, t.y. negaližinus žemės savininkams ir kt., negaliėsime pritarti Konstitucijos 47 str. keitimui". Tautininkų frakcijos vicepirmininkas L.Milčius paskelbė nuostatas dėl žemės nuosavybės santykį ir žemės rinkos normalizavimo. Čia pabrėžiami trys momentai. Žemė turi būti grąžinta savininkams ar jų teisių paveldėtojams natūra, ekvivalentine natūra ar susitarus dėl kompensacijos. Antra, turi būti sutarkyta hipotekos įstaigų sistema. Trečia, siūloma formuoti Valstybiniam žemės fonde laisvų žemės sklypų banką. Jie būtų pardavinėjami ūkininkams. Tik po to galima laikyti žemės reformą užbaigtą.

Prezidento interviu

Balandžio 10d. per TV mačiau Lietuvos prezidento pokalbiu su žurnalistu R.Kubiliumi apie Lietuvos ekonominę padėtį.

Labai nustebau, kad prezidentas nieko naujo nepasakė, vien tai, ką visi Lietuvos žmonės žino: kad šalyje nesurenkami mošėčiai, kad daug lešų valstybė praranda, kad blogai saugoma Lietuvos valstybinė sie-na-blogai dirba muitininkai ir t.t.

O Lietuvos žmonės norėtų žigirsti ne kas blogai Lietuvoje, bet ką prezidentas nuveikė, kad būtų geriau, nes jam privalu imtis priemonių, kad Seimas dirbtų konstruktoriai, laiku priimtų šaliai reikalingus įstatymus, kurių ministerijos, departamentai nenukryptamai laikytuši, o už menkiausią nukrypimą kaltėjti atsakyti.

Prezidentą Lietuvos žmonės išrinko ne tam, kad jis fiksotų, kas šalyje blogai, bet laukia skubių ir konkretių priemonių, kad pagerėtų kasdien smunkantis žmonių gyvenimą.

Beje, Lietuvoje ne vien ekonominė pa-

dėtis bloga. Baisu, kad ir teisingumas šluuboja. Nesuprantu, kodėl teismų nuosprendžiai nevykdomi net tokiems ypatingiems nusikaltėliams, kaip Ivanovui, Dekanidzei ir kitiems. O kodėl iki šiol atidėliojamas teismas didžiausiams Lietuvos nusikaltėliams - Burokevičiaus, Jernalavičiaus grupei. Juk jau seniai generalinis prokuroras ir tardytojai tvirtino, kad tardymas visiškai užbaigtas. Pats tomis lemingomis dienomis buvau prie TV bokšto ir mačiau, ką darė jų kvesti žudikai. Aukos seniai po žeme, vargsta sužalotieji, tapę invalidais, o nusikaltėliai gyvena kaip ponai spec. kalėjime skaito spauda, žiūri televizijos laidas ir šai posii iš aukų, laukdami palankaus momento išeiti į laisvę ir tapti savo kruvinus darbus. Šalyje yra sklando negeros kalbos, kad prezidentas nenori, bijo to teismo proceso. Ne norēčiau tuo tikėti, bet tai galėtų paneigti tik pats prezidentas savo darbais.

Aleksandras JUŠKA

Druskininkai

1995m. gegužė

REMTINYS

Nr. 17 (158)

4

Užsieniečiai apie mus

"Vargstantys" tėvynainiai perka namus Floridoje

Floridoje yra įsikūrė gana daug lietuvių gydytojų, suvažiavusių iš įvairių Amerikos miestų.

Netoli vandenyno yra pailgas ežeriukas. Prie šiaurinio jo galio prieina Mercury Rd. Gavę jau atsiremia į pajūrio smėlynus. Čia kaimynystėje gyvena Jokubauskai, atskélé į Baltimorės, ir Urbonai iš tolimosios Čikagos.

Tos gatvės gale, prie pat Atlanto, kadaise buvo senutėlis namas, už jo - tiltas į vandenyną. Ypač gražus namų fasadas nuo jūros pusės, daug suskaldytų, išlankstytų formų, kur išdėstyti langai, durys, aikštėles poilsiauti.

Namų nuo vandenyno vėjų saugo metalinės langinės, uždaromos iš vidaus. Visi kaimynai svarstė, kas tuose namuose įsikurs. Praėjusiais metais iš Lietuvos atvyko du jauni vyrukai ir nupirkо du namus, tuo pat grynais sumokėdami ir sutartą kainą. O kaina buvo didoka - apie 400 tūkstančių dolerių už vieną. Pasamđė prižiūrėtojā, o patys išvažiavo į Lietuvą. Tuos namus nupirkо kažkoks Liudžius, kilęs iš Marijampolės, ir Pakėnas, greičiausiai irgi suvalkietis.

Praėitą rudenį atsirado dar vienas turtingas lietuvis iš skurstančio krašto, netoli tų namų irgi nupirkęs dar vieną brangų namą. Dabar žmonės kalba, kad gretima Jupiterio mieste jan esą kokie penki tautiečiai, nusipirkę brangių namus.

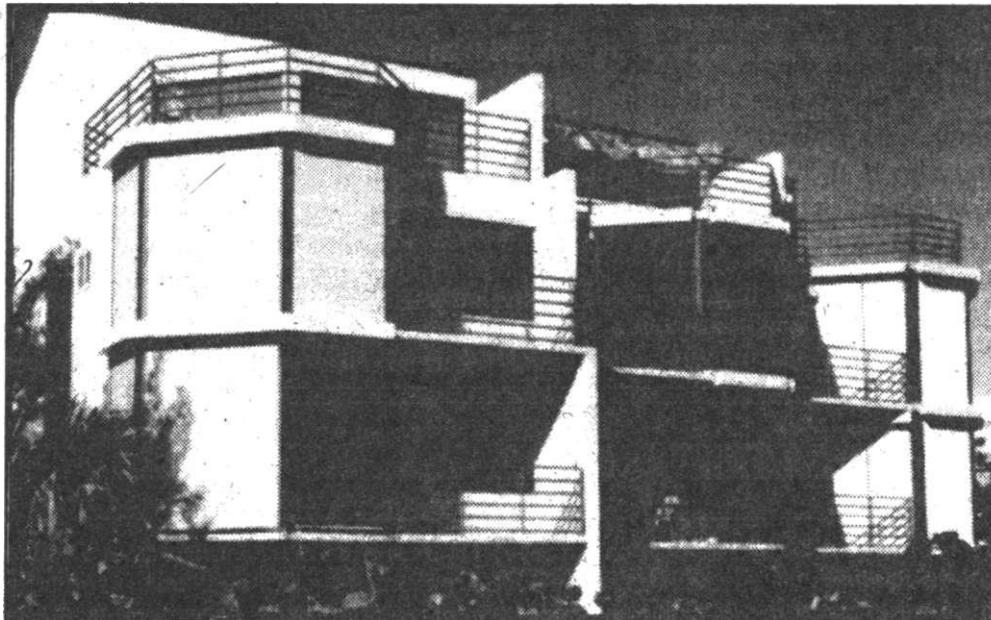
Ir kaip tie žmonės praturtėjo? Manoma, kad iš prekybos metalais, veždami juos iš

Rusijos per Lietuvą į Lenkiją ir toliau (neoficialiai kai kurių Lietuvos bankininkų duomenimis, spalvotųjų metalų Vakarų Europoje parduota už 9 bili Jonus dolerių). Rusijai ir Baltarusijai sugriežtinus sienų kontrolę, įvedus muitų režimą, lengvo pelno ieškotojai pradėjo plėškauti savo namuose. Niekas nesuskaičiuos, kiek bronzinių paminklų kapinėse ir parkuose, kiek meno kūrių, išlikusių per visas okupacijas, kiek elektros kabelių, telefono stotų ir įvairių įrengimų iš tų pačių Rusijos kariškių paliktų objektų, buvo išvežta lyg Lietuvai to nereikėtų. Metalo medžiojotojai išvežė puikias valstybinių įmonių stakles, Ignalinos III atominio reaktoriaus įrengimus kaip metalo laužą. Įvogę spalvotosius metalus, perėjo prie nespalvotųjų (kurių irgi nedaug teliko) - dingo net lietaus kanalizacijos šulinį dangčiai.

Naujieji turtuoliai, kurių praužusios veiklos dėka Lietuvoje košę (jei jos bus) greitai teks kabinti tik mediniai šaukštasis, norėdami apsaugoti savo pinigus nuo kitų, panašios specializacijos veikėjų (tik reketo ir teisinėje srityje), atvažiuoja į JAV, kur perka brangų turtą.

Vieni Lietuvoje skursta ir varsta, o kiti jau įsitvirtina svetimuose kraštuose. Sunku galvoti apie viliojančias užsienio investicijų į Lietuvos ekonomiką viliojančias galimybes, jei dabartinė valdžia nesugeba sukurti palankią sąlygų savų, naujujų turtuolių, verslui.

P.J. Iš 1995 03 24 "Darbininko"

Užsieniečiai apie mus

KAUNAS. Kovo 31d. Kauno kultūros rūmuose nepernelyg gausiai susirinkuojant kauniečiams ir miesto svečiams buvo pristatytos dvi knygos. Lietuvos raštojų sąjungos leidykla praėjusių metų pabaigoje išleido išeivijoje gyvenančių lietuvių raštojų autobiografijų knygą "Egzodo rašytojai". Raštojų sąjungos pirmininkas Valentinas Sventickas kalbėjo, kad tokia knyga yra pirmasis mėginimas užtaisyti lietuvių kultūros plyšį. Tas plyšys atsirado, kai okupacija išdraskė tautos kultūrą. Iš Lietuvos pasitraukė didelė grupė iškilių mokslo, meno, kultūros darbuotojų. Raštojai ir toli nuo tėvynės nepadėjo plunksnos. Literatūros kelias okupuotoje tėvynėje ir išeivijoje gerokai skyrėsi. Ši knyga svarbi ir naudinga ne tik kaip autentiškų žinių rinkinys, bet ir kaip raštojų savivokos bei

Kultūros plyšio užtaisymas

kalbėjimo būdo parodumas. Be to, pateikta kiekvieno raštojų bibliografija. Kalbėtojas paminėjo ir kitą pernai Anapilin išėjusio ižymaus literatūros istoriko Ričardo Pakalniškio paskutinę knygą "Poezijos kryžkelės". Tai dialogai apie dvi poetijos šakas - Lietuvoje ir išeivijoje. Knygoje pateikti pokalbiai su dvidešimt aštuoniais poetais. Čia ir Lietuvoje gyvenantis Vytautas Bložė, ir neseniai Tėvynėn sugrįžęs poetas Kazys Bradūnas, ir Izraelyje atsidūręs Icchokas Meras, ir Marcelijus Martinaitis...

Knygos "Egzodo rašytojai" atsiradimo istorija pasakojo vienas šio veikalų sudarytojų - Algirdas Titus Antanaitis. Renginyje dalyvavo raštojas V.Girdžiauskas,

poetas P.Palilonis, leidėjai A.Mickienė ir V.Akelis.

"Egzodo raštojų autobiografijos - tai sunkus ir skaudus jų keiliai iš sovietų okupuoto savojo krašto į Vakarus", - rašo rengėjai ir leidėjai knygos pratarmėje.

Nuotrauka Edmundo Simanaiciu

O kada rasis enciklopedinė panašaus pobūdžio knyga apie visus tuos, kurie rašė partizanų slėptuvėse, kalėjimuose, lageriuose, pogrindžio sąlygomis? Tai taip pat tautos kultūros dalis, ne mažiau svarbi ne tik literatūros kritikams, bet ir visuomenei.

Paulius DEMIKIS

Nekartokime senų klaidų

Rusų carams skverbiantis į Lietuvos valstybės teritoriją, lietuviams nuolat reikėjo gintis - kariauti. Kai kurie seimo nariai ir bajorai nenorėjo kariauti, motyvuodami, kad karas brangiai kainuoja, ir spaude vyriausybę, karalius sudaryti rusams palankias sutartis, kurių šie niekada nesilaikė. Arba kai rusai ir švedai veržesi į Lietuvą, Lietuvos etmonas Jonušas Radvila skundėsi, kad Vilnius pilnas bajorų, bet šie nenori kariauti. Teko priešintis su 6000 samdinį kariuomene. Su švedais reikėjo sudaryti "Kėdainių sutartį" (1655) - iš dviejų blogybių pasirinkti mažesnę. Teisingai rašoma (LA, Nr.46): "Kas nemaitina savos kariuomenės, tas maitina svetimą". Prisiminkime, kad jau maitino rusų kariuomenę apie du šimtus metų.

Lietuvai atsikuriant 1918m. prof. Voldemaras irgi manė, kad Lietuvai kariuomenės nereikia, nes yra Tautų Sajunga, kuri išspręs visas tarptautines problemas. Deja, pasirodė, kad Tautų Sajungai mažai rūpėjo Lietuvos reikalių, jų pažakė lenkus. Jei tada Lietuva būtų pašaukusi Tėvynės ginti visus jaunus vyrus, tai būtų turėjusi tris kartus didesnę kariuomenę ir būtų pajęgi atsispirti lenkams, būtų apgynusi Vilnių ir Vilniaus kraštą.

Kokią dabar regime Jungtinių Tautų ir NATO politiką? Serbija pliekią Bosniją, Turkija pliekią Irako kurdus, Turkija atémė kone puše Kipro salos iš graikų ir t.t.

Keista, kad dabar Lietuvos dauguma valdančiosios partijos ir Seimo įsitikinė, kad Lietuvai kariuomenės nereikia, nes vis tiek nepajegsime apsiginti nuo priešų. Tad kam esą tos išlaidos? Taigi ir pasakyte kariuomenės reikalams tik katino ašaras. Tiesa, karas brangiai kainuoja, bet kai užims Lietuvą rusai, ar tai kainuos Tėvynę?

Užsieniečiai apie mus

Torontas

Postringaujantys, kad Lietuvai nereikia gerai paruoštos kariuomenės, nepasvarsto, kodėl Belgija, Olandija, Šveicarija, Čekija turi naujoviškai apginkluotą kariuomenę, o juk jų galingieji kaimynai neketina okupuoti.

Juozas ULECKAS

Kol kopdama aukštyn saulė prasirita pro nedidelį langelį iškeltą virš bažnyčios aitorius, įstrižai į grindis leidžiasi lyg kryžius pluoštas šviesos. Tada ir supranti, kaip profesionaliai architektas užraše šiai bažnyčiai šv.Kryžiaus vardą. Negali nežaveti ir bažnyčios akustika, ir iš lauko matomas bokšto arkoje raibuliuojančią baltų linijų pyrimasis giedro dangaus fone.

K u n . K a z i m i e r a s S T A T K E V I Č I U S mums papaskojo šiek tiek Karmelitų parapijos istorijos. Tikimės, kad tai bus įdomu ir mūsų skaitytojui.

1510m. liepos 10d. Kaunakiečio gyventoja Darata Nabienė iš savo valdų prie Nemuno ties Girstupio intaku skyrė bažnyčiai statyti sklypą. Ši pirmoji bažnyčia buvo mūrinė. 1716m. balandžio 10d. bažnyčios vizitacijos akte Kauno dekanas Pauilio Daugėlos parašyta (lotyniškai), kad sena plytų bažnyčia nugriauta ir 1685m. liepos 23d. pastatyta nauja.

1969m. vykstant kapitalinei miesto požeminių tinklų statybai, ties buvusia bažnyčia buvo rasti ir ekskavatoriumi išardytai akmeniniai kalkių skiediniu sutvirtinti pamatai. Buvo matyti ir požeminė plytų arkas, jungusi bažnyčią su karmelitų vienuolynu (vėliau- karų ligonine). Daugiau apie tai žinių nerasta.

1685m. kun. Kazimiero Žatkevičiaus rūpesčiu čia pastatyta nauja bažnyčia ir pavadinta šv.Kryžiaus vardu. Ji 1770m. atiteko iš senamiesčio persikėlusiems vienuoliams karmelitams. Šie ją valdė iki 1845m. (povadinamojo lenkmečio rusų valdžia uždarė). Atidavė tik 1880m., žmonėms prašant, kaip parapinę. Jos remontu pasirūpino kanauninkas Butkevičius (buve Rietavo klebonas, Sibiro tremtinys). Buvo pristatyti du bokštai, pertvarkyti aitorai, padidinta vargonų pakyla, o netoli šventoriaus pastatytas kūnigams gyventi namas. O esantis priešais bažnyčią erdvus na-

Po Karmelitus pasīžvalgius

mas- tai karmelito Horaino palikimas. Šis pastatas buvo ir maru sergančiųjų izoliatorius. 1812m. čia buvo apsistojęs prancūzų karas vadas Napoleonas I, jo kariuomenei keliantis per Nemuną.

Karmelitų parapijoje (Vytėtė pr.) buvo miesto kapinės. Ten palaidota apie pusę milijono žmonių. Tarp jų- jaunosios Lietuvos karių savanorių, lakūnų, 1941m. Birželio sukilimo dalyvių, vokiečių ir kitų tautybių karių, kalbininkas K.Būga, pedagogas Vokietaitis, partizanas Dovydaitis, lektuvų konstruktorius Dubeneckas ir kiti. Čia buvo ir karmelitų prijoro Saulės koplyčia. Ji, kaip ir kiti paminklai, 1963m. buvo nugriauta- kapinės paverstos miesto žaliuoju parku. Klebono V.Mieleškos iniciatyva kiek vėliau pastatyta namelis kapinių priežiūrai su šarvojimo sale, vėliau paverstas paštu (dab. Tremties ir rezistencijos muziejus). Tose kapinėse laidota nuo 1847m. Jas pašventino iš Varnių atkelta vysk. Motiejus Valančius. Okupantai 1940m. kapines ir karmelitų pastatus nacionalizavo ir 1959m. uždarė. Parko rengimo metu palaikai buvo keliami į kitas miesto kapines. Kadangi barbariškai buvo sugriautas Dariaus ir Girėno palaikų mauzoliejus, 1918m. karių savanorių kapas, memorialas ir kiti šventi paminklai, patriotiškai nusiteikę kauniečiai katalikai kas metai čia susiburdavo per Vėlines. Sovietiniai pareigūnai juos už tai skaudžiai bausdavo. (Apie šiuos įvykius vienoje savo knygų užsimena Vytautas Petkevičius.)

Šiemet Sausio 13-ąją Karmelitų klebonas kun. Algimantas Keina parke prie atkuriamo "Žuvusiems už Lietuvą" ka-

riams savanoriams paminklo au- kojo šv. Mišias. Nuo to vakaro, kauniečiams pageidaujant, čia jis atnašauja šv.Mišias Lietuvai svarbiu švenčių dienomis.

1893m. broliai Tilmansai (netoli savo metalo apdirbimo fabriko) arčiau Nemuno, priešais bažnyčią pastatė pramogų salę su balkonais ir scena. Joje susikūrė pirėmasis lietuvių tautos atgimimo Sąjūdžio centras- nuo 1905m. buvo vaidinami lietuviški teatro spektakliai, vyko chorų ir solistų koncertai, paskaitos, juozapiečių darbininkų draugijos susirinkimai (turėtume tą pastatą labiau pagerbti, bent memorialinę lentą pakabinti). Po sovietinės okupacijos į ši pastatą iškėlė ir visai jį nugriaveno laivų įrengimų gamyklos "Pergalės" kultūros klubas. O da-

bar jis dunkso parduotas kažkokiemis turtuoliams, kurie, atrodo, pasiryžę jį nugriauti, sustojo pusiaukelėje. Kam jis tarnaus ateity- nei savyinkams, nei visuomenei nežinia. Yra ir kitas nesusipratimas - dėl kultūrinio istorinio paveldo. Jaunoji karta neteko dalies Nemuno krančių (Karaliaus Mindaugo) gatvelės, nuo Karmelitų bažnyčios tiesiai vedančios į Gedimino gatvę. Ją nelabai seniai uždarė "Kauno audinių" fabriko administracija. Kyla klausimas, ar galima taip elgtis su senojo miesto sena gatve? Atvažiavę išeiviai turistai nori aplankyti gatvę, kur jie maži bėgiojo, paaugė- medelius sodino, ir nusiminę pasitraukia. Ar gerai, kad miestas neteko senos dailios gatvelės dalies su architektūriu paminklu- bažnyčia ir didingu karmelitų vienuolių konviku bei pirmojo lietuviško Sąjūdžio sale?

Šv.Kryžiaus bažnyčia

Kun.K.Statkevičius su jaunimu Karmelitų bažnyčios šventoriuje

Esu Rapolas Švedas. Gimiau 1924m. Barčių k. už II Varėnos, lenkų okupuotame Lie-

tuvos krašte. Vokiečių okupacijos metu, 1943m. pavasarį mane prievara išvežė fronto darbams. Dirbau ir Latvijoje, iš ten 1944m. pavasarį pabėgau. Su grįžę sovietai pradėjo imti vyrus į savo armiją. Slapsčiausiai. Miškas buvo netoli, ir keletas jaunų mūsų apylinkės vyru rado Jame prie globstį. 1944m. gruodžio mén. jau buvome susibūrė į skyrių, kuriame vadovavo mokytojas Benius Jančiauskas. Kartą susidūrėme su keturiais Rudnios stribais. Per susišaudymą visi jie žuvo. Teko skubiai trauktis į mišką. Čekistai iš Rudnios paėmė mokytoją B.Jančiauską ir dar vieną partizaną gyvus. 1945m. žiemą mūsų liko tik 10 vyrų. Prisijungėme prie Jono Jakubavičiaus-Rugio dalinio. 1945m. vasaros pabaigoje legalizavausi, išdarbinau Varėnoje grūdų paruoš sandeliuose. Ten dirbdamas turėjau galimybę padėti partizanams.

1945m. gruodžio 15d. mane areštavo. Palaikę savaitę Varėnoje, išvežė į Alytų. Alytuje, kaip ir Varėnoje, nieko neprisipažinau. Alytaus saugumas buvo

1941m. iš tremto Lietuvos banko valdytojo Čiapo name Dariaus ir Girėno g. Ūkiniam pastate buvo įrengtos kameros. Mūsų kamera buvo dideliame garaže. Pasieniais susattyti gultai, viduryje išbetonuota apie 2 metrų gylio duobė smėlio dugnu.

Grėbliauskas ir Balutis sumanė bėgti. Per keletą dienų nutarėme, kad reikia paméginti. 1946m. balandžio 10d. buvo siuntinių priėmimo diena. Stribai siuntinius atiduodavo gerokai palengvėjusių ir keldavo 'puotą'. Tą dieną ir numatėme bėgti. Po patikrinimo užvalgę pasimeldėme ir pradėjome kasti smėlį. Du vyrai visą laiką budėjo prie durų. Kasėme dubenėliais ir šukémis paeiliui, o smėlį pylėme po gultais.

Laukan lindome po penkis. Slapstydamiesi už medžių, traukėmės Nemuno link. Aš išlindau su paskutiniu penketuku. Mūsų buvo 40. Traukėmės panemuone. Priėj plentą, jį išžvalgėme ir keliamome Nemunaičio link. Prie jo išskirėme į dvi grupes. Vieni pasuko į dešinę, o mes patraukėme Merkinės link. Ją

pasiiekėme tik kitą naktį, ten išsisikirstėme kas sau. Grįžęs susiradau partizanus ir penkies

išsikasėme miške bunkerį. Vėliau prisijungėme prie Petro Vaitkaus-Genio dalinio. 1947m. žiema buvo labai šalta, daug sniego. Iš tėvų sužinojau, kad kurių laikų galiu pagyventi pas vieną giminaitį - ten dar esą ramu. Aš ir nuėjau.

Tuose namuose gyveno senyvas tėvas ir vedės jo sūnus. Vieną dieną jis paprašė padėti kulti rugius, o senis išėjo pas seniūnā. Sakė turis svarbių reikalų. Mums dirbant, staiga pasirodė čekistai. Mane surišo ir nuvežė į Varėnā.

Sunku dabar pasakyti, ar tai buvo išdavystė. Šeimininkų neareštavo né vieno, nors vėliau ištrémė į Rusiją. Varėnoje mane tardė, po to nuteisė 10 metų lagerio ir 5 tremties. Išvežė į Sverdlovsko srt. Steplago lagerį, vėliau į Karaganą, Orusą. Iš ten iškeliauva tremtin į Novosibirską. Susitvarkęs dokumentus, gavau leidimą vykti pas tėvus į Krasnojarsko kraštą. Į Lietuvą grįžau po 20 metų. Dabar gyvenu Alytuje.

Rapolo Švedo-Kėksto pasakojimą užraše Juozas PETRAŠKA Alytus

Stnujos Knigos

Armija krajoba

Knygynuose pasirodė LPKT išleista knyga "Armija krajoba Lietuvos". Sudarytojai - LPKT sąjunga, "Vilnijos" draugija, Armijos krajobos aukų klubas.

Knygoje pasakojama apie Armijos krajobos susikurimą, tikslus ir veiklą Lietuvos. Cia savo išgyvenimus pasakoja nukenčiusi nuo Armijos krajobos: kunigas Jonas Živins - apie Dubingius; Teresė Gilytė-Ramūniė - apie Molėtų raj.; Genė Verikaitė-Liaugaudienė iš Joniškio; Gediminas Katinas, tada gyvenęs Molėtuose; Balys Juodzevičius iš Utėnos; Stasys Lisauskas ir daugelis kitų.

Armijos krajoba siekė jėga, klasta, smurtu atplesti nuo Lietuvos Vilnių ir Vilniaus kraštą. Buvo žudomi lietuviai policininkai, plechavičiukai, senukai ir jaunuoliai, vairai ir net naujagimiai, prievertaujamos ir žudomas jaunos mergaitės. Knygoje pateikiama nuotraukos, faksimilės, Armijos krajobos aukų sarašas, komisijos Armijos krajobos veiklai Lietuvos įvertinti išvados, Kazimiero Garšvos reziumė rusų, lenkų ir vokiečių kalbomis.

Natalija PUPEKIENĖ

1989m. balandį tremtinė Adelė Mazūrienė "Aukštaičio" laikraštyje (Nr.2) rašė apie Zarasų apskr. Antazavės valsč. stribus. 1945m. gegužės 17d. Salinių k. enkavedistai išžudė beginklę Leopoldo Gaidžio šeimą: 59-erių metų motiną Karoliną Gaidienę, 23-ejų metų neščią žmoną Veroniką Žaibutę- Gaidienę ir šešių mėnesių dukrelę Albinutę. Išeidami sudegino namus. Rūsyje nuo dūmų užtroško besislapstantis Leopoldas Gaidys.

I rašinį sureagavo dar gyvi kruvinosios akcijos dalyviai. Antazavėje gyvenantiesiems stribų vadai Kirilas Kurakinas, zarasiškis Petras Baraševičius, uteniškis Juozas Šakalys, vilnietis Jonas Šakalys rašinio autorė ir "Aukštaičio" laikraštį padavė į teismą už garbės ir orumo įžeidimą.

1989m. lapkričio 9-ąją Utinos teisme stribai įrodinėjo, esą jie buvę sąžiningi "liaudies gynėjai". Tačiau faktai atsigréžė prieš juos. Teismas atidėtas, renkami papildomi duomenys. 1992m. balandžio 9d. priėmus įstatymą "Dėl dalyvavimo Lietuvos gyventojų genocide" Zarasų raj. prokuratūra Antazavės stribams iškėlė baudžiamą bylą dėl Gaidžių šeimos išžydymo. 1994m. trijų tomų bylą perėmė Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, tyrė Specialiųjų tyrimų skyriaus prokuroras R.Žuromskis. 1994m. rugpjūčio 6d. ji atsidūrė Lietuvos Aukštaičiausime teisme, kur turėjo būti įvertinti K.Kurakino, P.Baraševičiaus, Jono ir Juozo Šakalių kruvinidarbai. Deja, Aukštaičiausio jo teismo kolegija nepriėmė sprendimo, bylą perdavė papildyti naujaus dokumentais.

O jų Lietuvoje apstūnereikia jokių sovietų armijos ar KGB archyvų Maskvoje. Tik biurokratizmas tebeklesti Kodėl tiek delsta paneigti Zarasų karinio komisaro papulkininkio S.Sameco fiktyvią pažymą, liudijančią, kad K.Kurakinas nuo 1945m. vasario 15d. iki 1945m. lapkričio 27d. tarnavo sovietų armijoje? Terėkia perskaityti jo atsiminimus 1964m. rugpjūčio 3d. Zarasų raj. laikraštyje "Tarybinė žemė" arba Genocido aukų ir rezistencijos archyve paimti bet kurio antazaviškio 1945m. baudžiamą bylą, ir taps aišku, kada, kas ir kur areštavo teisiama. Beveik kiekvienoje byloje rastume Antazavės

stribų būrio vado Kirilo Kurakino ir jo sėbė pavardes.

Stebina, kad Antazavės stribus kaltina tik Gaidžių šeimos išžydymu. 1945 metų gegužėje jie suėmė Antaną Tumėnė ir partizanų ryšininkę Valę Pupeikytę. Vaidilutę Vyriškį nušovę, o V.Pupeikytę stribai K.Kurakinė, P.Baraševičius, Jonas ir Juozas Šakaliai kankino išrenge, pririšo prie medžio ir visi prievarato. Po to nušovę. J.Semaškaitė knygoje "Vaičėno būrio žūtis" (145-146 psl.) mini ši

Antazavės stribų byla vėl Lietuvos generalinėje prokuratūroje. O "liaudies gynėjas" Kirilas Kurakinas ramiai sau gyvena Antazavėje. Ar bus padėtas paskutinis taškas kruvinioje jo biografijoje?

Dusetose gyvena Bronius Giedraitis-Giedrys. Jo "žygarbių" dar nenagrindėja generalinė prokuratūra ar Aukštaičiausasis Teismas. Tačiau yra Antalieptės stribų veiklos ataskaitos ir žmonių prisiminimai.

1944 metų antroji pusė.

ridiškai. Antalieptės Justinas Kanapeckas sakė: "Suradymo išvežtuju turtą ir išdalydavome neturtingiesiems".

1944 metų rudenį stribai B.Giedraitis ir V.Zalūba suspraudino Lietuvos policininkų Romo Putrinsko (1915-1942) ir Alfonso Vapsvos (1906-1943) paminklus. Pirmojo žuvimo vietoje Šilinės kaime ir Antalieptės kapinėse, antrojo - Antalieptės kapinėse. V.Zalūba šio amato išmoko bendraudamas su sovietiniais diversan-

miško "šukuoti" ir netyčia nušovę. Stribas Bogomolnikovas teisinosi, kad krūmuose buvo prietema. Bogomolnikovą "nubaudė" - atleido iš "liaudies gynėjų".

Praslinkus frontui, Mikiškių kaimo vyrai mūšio lauke surinko rastus ginklus, išvalė, sutepė ir paslepė. Vėliau du šios akcijos dalyviai - Balys Jarmalavičius ir Alfonsas Rasiškavicius tapo stribais ir pasigyrė, kad Mikiškių vyrai turi daug ginklų. 1944m. spalio 24-os vakarą Antano Zabulio troboje susirinko Agėjaus Larino vedami stribai, areštavo brolius Joną ir Vincą Zabulius, brolius Alfoną ir Praną Šablinskus, Antaną La-

tėnā, Joną Kratuką. Kitose tropose surinko dar 7 vyrus. Stribas Balys Jarmalavičius parodė ginklų sandėlį, liepė Antanui Zabuliu kinkytį arkli, viską sukrovė vežiman ir nuvarė į Antalieptę. 1945m. sausio 16d. karinis tribunolas Zarasuose Antaną Latėnā, Alfoną Šablinską ir Vincą Zabulį pasmerkė mirti (vėliau bausmę pakeitė 10 metų kalėjimo). Joną Zabulį, Praną Šablinską nuteisė 10 metų, ne pilnametį Joną Kratuką - 5 metams, sodybos šeimininką Antaną Zabulį - 3 metams. Iš lagerių nesugrįžo Alfonsas ir Pranas Šablinskai, Vincas Zabulis, Jonas Kratukas. O Judą, pardavusį savo brolius, paaukštino - išsiuntė mokytis į karininkų mokyklą. Tapę pulkininku, 1982 metais Vilniuje mirė.

1948m. rugpjūčio 16 vakte prie savo namų Vaizgalių kaime buvo nušautas ūkininkas Antanas Aukštulolis (1898-1948). Saugumas užvedė bylą, paskleidė gandą, kad tai mišinių darbas, tuo ir baigėsi. Apylinkėje skrido kalbos, kad A.Aukštuloli nušovė Antalieptės stribai.

A.Aukštulolio byloje figūruoja stribas Jonas Laurinavičius, ne vieną melagingais paliudi jima išsiuntė ilgiems metams kalėti.

Surinkau ir aprašiau menką dalį Antalieptės stribų veiklos. Čia neminiu jų žygį prieš Adolfo Slapšinsko partizanų būrį, kai buvo nukauti 6 vyrai, arba. Paindrės kaimė sudeginta kolūkio daržinė su šienu ir 6 partizanais. Viskam savo laikas.

Vytautas ANDRAŠIUS

Vilnius

Ar Lietuvos teisingumas įvertins stribų "nuopelnus"?

jvykį. Apie stribų K.Kurakino patologinį žiaurumą yra dėsimtys liudytojų parodymų. Genocido aukų ir rezistencijos archyve Zarasų apskr. operatyvių pranešimų byloje radau aktą, bylojantį, kad 1948m. sausio 16d. Latvijoje, Skriveros gel. stotyje K.Kurakinas nušovė Antaną Paurį (1920-1948), kilusį iš Antazavės valsč. Butiškių k.

Žinia, pavartę archyvų bylas, rastume dokumentą ne tik apie Gaidžių šeimos išžydymą, bet ir apie kitus Antazavės stribų "žygarbius".

Nesuvokiamos teisininkų nuostatos, kad ne visus kaltinamuosius reikia teisti už genocido vykdymą. Mat šie tik vykdė tarnybinę pareigą - deginti, šaudyti, prievertauti. O kurakinai, kurpdami kaltinimus Lietuvos patriotams, teisavo juos ilgiems kančių metams vien už nenorą tarnauti okupantams. Tokių baudžiamujų bylų buvo tūkstančiai.

Saugumo generolas K.Liaudis, pažadėjis garantaves laisvę, 1958 metais prikabinio legalizuotis paskutiniuoju Antazavės valsč. partizanus brolius Juozą ir Izidorį Streikus. "Nekaltu žmonių žudikai laisvėje - to negali būti" - rėkė K.Kurakinas įvairaus lygio susitikimuose. Savo pasiekė brolius Streikus areštavo ir 1962m. birželio mėn. Rokiskių teisė. K.Kurakinas reikalavo aukštaičiausios bausmės. Juozą Streikų-Stumbrai (1923-1962) sušaudė, jo brolių Izidorį Streikų-Girinį įkalino 15m.

O šiandien teisininkai svarsto: ar žudikai vykdė gyventojų genocidą, ar vykdė tarnybinę pareigą?

Valsčiuose pasirodė pirmieji milicininkų būriai, kuriuos lygšešelis sekė prasta šlovė.

Lietuvos bibliografas Respublikinės bibliotekos direktorius bikuniškis Juozas Slapšinskas (nuo 1940m. Juozas Rimantas; 1908-1973) paliko straipsnį "Apie tarybinio darbo nesklandumus Zarasų apskrityje, ypačiai Antalieptės valsčiuje". Jau 1944m. rugpjūčio mėnesį Balys Giedrys, Vladas Zalūba, Pranas Karolis, Balys Vanaginskas, Balys Rimonis ir kiti milicininkai terorizavo Bikūnų k. gyventojus Slapšinskiene, Paškevičių, Nenėnā. 1944m. spalio pradžioje pas Paškevičių atėjo B.Giedrys, V.Zalūba, Yla ir vienas rusas. Praėj maisto, išgérė atsineštus du litrus naminės ir, girti atėmę arkli, išvažiavo. Tik kitą dieną valstietis susirado savo arkli. Po savaitės panašiai pasielgėsu Bronės Nenėnienės arkli ir vežimu.

"Miliciaj, kréte trobas be jokių liudytojų. Taip darė Balys Vanaginskas, Bronius Giedrys, Vladas Zalūba. Po apsilankymu dingdavo daiktai. 1944m. rugpjūčio mėn. Bronius Giedrys ir Balys Vanaginskas paėmė Eufrozinos Slapšinskienės dviratį... Netrukus kaimo žmonės kalbėjo, kad Balys Giedrys Slapšinskienės dviračiu važinėja pas paną Užpalių valsč. Armališkių kaimę."

Vėliau valstiečiai susitikė su tokiu vagiliaivimu, nes stribai vogė ne dešras ir lašinius, čiedus ir pinigus. Per 1945m., 1948m., 1949m. ir 1951m. masinius trėmimus stribai iš tuščių trobų veždavosi namų apyvokos daiktus, dražužius. Viską "iteisindavo" ju-

1995m. gegužė

TREMINTINYS

Nr. 17 (158)

7

Petras Čepkauskas

Norilsko speciųjų lagerio 3-osios zono kaliniai. Iš kairės pirmas Albinas Sadauskas

Aušo 1946m. gegužės 19-oji, sekmadienis. Visur žaliavo, kvepėjo, žydėjo alyvos ir kaštonai. Atmintyje ilgam išliko to ryto paukščių giesmės ir gegutės kukavimas...

Sodyba netoli miško, todėl čia glaudėsi ir gydėsi daug partizanų. Name buvo bunkeris. Partizanams virdavome ir kepdavome. Tėvelis pasikinko arkli ir važiuoja "malką" į mišką, o ten jau laukdavo alkani vyrai. Jiems ir nuveždavo visą tą maistą.

Pas mus dažnai apsistodavo Vazuonio "Vėtrės" būrys. Tą pavasario rytą gydėsi sužeistas Juozas Nefas, "Vėtrės" būrio partizanas. Norėjome, kad jis liktų bunkeryje, bet patraukė į mišką. Iš griovio kelią pastojo stribai, ir Juozas susisprigdino granata... O buvo tik 19-os metų

Nuo tada stribai sužvėrėjo. Kieme tėveli sumušė, perskelė galvą ir visą krajuotą įstumė į mašiną. Mane taip pat griebė, daužė ir rėkė: "Kur partizanai, kas tas, kuris nepasidavė?" Ta dieną besipriestindami žuvo dar 3 partizanai.

Mus atvežė į Ramygala, niekino, kankino. Saulei tekant navedė į aikštę, kur buvo suguldyti keturi kūnai, tarp jų ir Juozas. Pridėjė prie ausies pistoleta, reikalavo, kad aš pasakyčiau, kas jie. Gąsdindami šaudė į orą. Atrodo, tereikėjo pakreipti truputį pistoletą, ir viskas būtų baigtą. Nieko nebijoau, tegul šaudo-tylėsi. Parvedė vėl tar-

1953m. gegužės pabaigoje kaliniai, neištvertė žiauraus prižiūrėtoju elgesio ir gyvenimo pusbadžiu, atsisakė eiti į darbą. Antrają streiko dieną mūsų lagerio daboklėje uždarė 7 vyrus. Tai buvo karo lakūnai, tarp jų ir Sovietų sąjungos didvyris Vorobjovas. Atėmė iš prižiūrėtojo raktus, streikininkai juos paleido.

Zoną apsupo rusų kareivai. Trečią streiko dieną jie pradėjo šaudyti. Keturis žmones nušovė, keletą sužeidė. Sužeistuosius nunešėme į ligoninę. Žuvusiuosius pagarbai palaidojo įsteigimose prie klubo. Iš Maskvos atskrido generalinis prokuroras Vavilovas. Jis pasakė, kad jau pusė metų, kai kaliniams neberekia nešioti numerių, o barakų langai turi būti be grotų. Reikalavo, kad baigtumėme streiką. Tačiau streikas tęsėsi tris mėnesius. Kaliniai susiburdavo klube, koncertuodavo, diskutuodavo.

Tuo tarpu prie mūsų lagerio rinkosi baudėjai. Jie kasėnos kalinių. Iš kairės pirmas Albinas Sadauskas

Su gegužės žiedais

dyti, vėl kankino. "Kur banditai, kur bunkerai?" Ištvėrė. Išvežė į Panevėžį vieną. Ir vėl tardymai. Tėveli net ligoninėje tardė, mušė. Jis buvo jau išprotėjęs, nes niekas jo negydė. Vežiojo po visas ligonines. Leningrade išlaike apie 2 metus ir paleido kaip ligonį. Grįžęs pasveiko ir dar gyveno 15 metų.

Ai nuteista 10-iai metų lagerio ir 5-eriems be teisės grįžti į Lietuvą.

1946m. pabaigoje išvežė į Vorkutą. Ten vėl pažeminimai, apgaulė, melas. Kartu su mumis kalėjo nuteistieji už vagystes, žmogžudystes. Jie baisūs, tokiai dar nebuvome mačiusios.

30 lietuvių siuvome kaliniams drabužius, čiužinius, pirštines, senus drabužius lopėme. Sunku, bet nešalta. Kartais lopams atveždavo maišų iš malūnu, o šie miltuoti. Viena mergaitė kratydavo tas dulkes į krūvelę ir kepdavo paplotėlius, o mes pasiūdavome už ją normą. Kaip skanu būdavo, kai tekda vo nors kąsnelis.

Kartą, ką tik grįžus po darbo, į baraką atėjo darbų skirstytojas ir sako: "Renkitės, išdavikai, į darbą". Visas išvedė už 5 km prie geležinkelio, kur stovėjo 4 vagonai su avižomis. Nebuvo į ką semti, o jas reikėjo pernešti į mašinas. Nešėme kuo pakliuovo. Plušame kiaurą naktį,

rojo didelę įtampa.

Rugpjūčio 30d. 8 valandą ryto į žmonių minią pasipylė kulkų lietus. Kaliniai suvirto į griovius. Mačiau, kaip kliudė du ukrainiečius, bet padėti negalėjau. Kareivai kalinių galvas daužė geležiniais strypais. Žuvo apie 90, o sužeista buvo 300 žmonių. Tada žuvo ir lietuvis Jonas Jakutis. Sužeistuosius kareivai tuo pat išneše, o žuvusius suguldė prie pirties. Greta jų sunetę langų grotų strypus bei kitus "ginklus", nufotografavo. Kada juos išvėžė iš zonos, mes nematėme.

Numalšinus streiką, kalinius išvarė iš zonos ir sugulde pelkėje, tyčiojosi, mušė. Po to nuvedė į karo komisiją. Ten vienus gražino į speciālagerį, o kitus perkėlė į kitą lagerį.

Aš grįžau į ketvirtąjį speciālagerį baraką. Ten buvo 4 sekcijos po 70 žmonių. Iš jų prisimenu lietuvius Zenoną Drungilią, Edvardą Repecką ir Sosnovskij iš Kijevo. Vėliau dirbome anglų kasykloje "Južnaja" 12-24 šachtose.

Petras ČEPKAUSKAS

Jonas Čepkauskas

Petruskevičius

mirties iš Vorkutos daugelio niekur neleido. Ne vienai kas savaitę tekdayo atsižymėti komendantūroje.

Neturėjome teisės grįžti į Lietuvą, bet jau pradėjome gyventi laisviau, už darbą gaudavome pinigų. Vorkutoje išbuvalau 17 metų.

Susipažinau su tokio pat likimo žemaičiu, nuteistu 25-

nusnaudusios valandėlę, net nešusiliusios, vėl į darbą į siuvykla.

Kiek mes vargdavome per tokias "talkas"? Dažniausiai kasdavome sniegą, kurio būdavo tiek, kad nesimatydavo nė barako, pro duris išdavome kaip

Lietuvių siuvėjų brigada. 1954m. Vorkuta

i tunelių. Vandens nebuvo, iš darbo grįžusios gaudavome tirpdyto sniego normą. Pirtyje vieno medinio puskubilio vandens nusiprausti ir išsiskalbti turėdavo užtekti. Vėliau kiek lengviau buvo, gaudavome siuntinių ir laiškų. Bet netrukus padarė susitirpinto režimo lagerius, mus ilgam išvežė prie statybų. Tik siuvyklos viršininkas vėl gražino į siuvykla.

Sustiprinto režimo lageryje moterų buvo apie 15 barakų su dviejų aukštų gultais, apie 250 kiekviename. Net po Stalino

eriems ir tremimi iki gyvos galvos. Buvome pasiryžę gyventi ir vargti šiaurėje, bet pagaliau išleido. 1962m. grįžome į Palangą. Užauginome du sūnus.

Mes, žinoma, ne apie tokią laisvę svajojome. Ir dabar esame nuskriausti, nuvertintas ir mūsų vargas, ir mūsų darbas, ir mūsų pinigai. Komunistai vėl vadovauja. Ar mes dar kada matysime, Lietuvą tokią, už kokią kovojome?

Bronė LIBERYTĖ-GABRĖNENĖ-Ausrelė

Palanga

Per to, kai rašėme

Antano Rimaičio trispalvė

"Tremtinyje" perskaiciau Irenos Majauskienės prašymą parašyti apie jos tėvelį.

Šakių apskr., Šedvygų k. gyveno Rimaičiai. Jie turėjo sūnus Valentiną ir Antaną ir keletą dukterių. Mirus Onai Rimaitienei, buvo labai sunku. Rimaitienės brolis Juozas Rudzevičius gyveno Šakių apskr. Baltrušių k., turėjo dvi dukteris. Praėjus keletui metų po sesers mirties, Juozas pasikvietė jaunesnį jos sūnų Antaną gyventi pas save.

Antano kelias buvo sunkus. 1940m. rusams okupavus Lietuvą, jo dėdė atleido iš Barzdų valsč. Baltrušių apylinkės seniūno pareigų. 1941m. Antanas iš Broniaus Stankevičiaus gautą trispalvę vasario 16d. iškėlė Baltrušių pradinės mokyklos kieme, auksčiausio medžio viršūnėje. Netrukus suėmė B. Stankevičių, po jo ir Antaną. Juos tardė ir kankino Marijampolės kalėjime iki pat karo pradžios. Prasidėjus karui, kaliniai išlažė kamerų duris ir išėjo į laisvę. Grįžo į Baltrušių ir Antanas. Dėdė Rudzevičius rekomendavo jį dirbtį vietoj savęs. Antanas seniūnavo iki 1944m. sovietų okupacijos.

1942m. Antanas Rimaitis vedė. Artėjant frontui, kūdikio laukiančią žmoną išvežė pas dėdė Rudzevičių, o pats pasitraukė į apylinkės. Slenkant frontui, Rudzevičių namuose gimė Irena Rimaitytė. Antanas norėjo išsidarbinti Kaune. Aleksote gyvenantis jo tėvo brolis padėti atsisakė. Teko grįžti į Baltrušių. Slapstėsi tai vienur, tai kūtė, bet vis tiek suėmė. Mégino bėgti. Grįškabūdžio stribai sugave tamprę pririšę prie arklio, mušė. Vėl pabėgo. Atėjo pas dėdė Rudzevičių. Dukra jau sėdėjo lovitėje, linksmai žaidė. Tėvelio nepažinus, ēmė verkti. Verkė ir iškankintas, baisiai atrodantis tėvas. Jo keliais buvo aiškus - į mišką. 1944m. tapo partizanu, slapyvardžiu Pipiras. Žmona su dukrele apsigyveno netoli miško.

Vieną 1945-ųjų kovo naktį Antanas atėjo pas dėdė Rudzevičių - čia buvo paslėpti dvieji P. Plechavičiaus Vietinės rinktinės kariškių ginklai, tvarsliai. Rudzevičienė ji perrengė ir peržegno išlydėjo - paskutinį kartą. Po pusantro mėnesio jis pateko į pasalą netoli Bagotosios geležinkelio stotelės ir žuvo. Grįškabūdžio ir Barzdų stribai to nežinojo, todėl nuolat krėtė Rudzevičių sodybą.

Dar yra kartu su juo kovoju sių partizanų, tačiau palaidojo į vieta vis dar nežinoma.

Jo brolis Valentinas Rimaitis tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Okupavus Lietuvą, ji perveidė į sovietų armiją. Iš ten dezerteravo, partizanavo. Žuvimo vieta nežinoma.

Anelė KUPSTIENĖ

Kaunas

1995m. gegužė

TREMINTINYS

Nr. 17 (158)

8

IVYKIAI

Antazavės šilo
mūšiui - 50

Rokiškio, Zarasų ir Utenos rajonų partizanai aktyviai priešinėsi okupantams. Lokio būriui vadovavo Mykolas Kazanas - jam buvo vos devyniolika.

1944m. gruodžio 26-osios rytą vietiniai stribai, pasitelkę reguliariosios kariuomenės dalinius iš Zarasų, Utenos ir Daugpilio, apsupo partizanus Antazavės šile. Prasidėjo žiaurios kautynės. Per susišaudymą žuvo vienas ir buvo sužeisti du partizanai (iš 80-ies). Mūšiui aprimus, partizanai nutarė laukti sustemę. Vado ir vietinių partizanų sumanumas padėjo jiems išsi-veržti iš apsuptyes be aukų.

Likę gyvi Antazavės šilo mūšio dalyviai L.Klabys, P.Namajūnas, P.Stankevičius, A.Juozėnas (Dusetų PKTS), rajono valdybos ir Zarasų miškų urėdijos padedami, paminėjo šį jubiliejų.

Sausio 7d. į Antazavę susirinko aplinkiniai gyventojai, šauliai, savanoriai, partizanų giminės, svečiai. Iškilmės prasidėjo šv. Mišiomis už žuvusius partizanus, kurias aukojo parapijos klebonas. Po to visi vyko į kautynių vietą. Mūšio 50-mečio proga atidengta paminklinė lenta. Apie partizanų kovą su okupantais pasakojo mūšio dalyvis Pranas Namajūnas. Čia buvo atvykę ir keturi gyvi likę liudytojai. Gėlėmis, degančiomis žvakelėmis ir šūviu salvėmis pagerbtas žuvęs partizanas Antanas Kairys. Apžiūrėjė sugriautas žemės, apkasus, sugrižome į Antazavės J.Gruodžio vidurinę mokyklą. Minėjime dalyvavo moksleiviai, mokytojai. Dainavo Dusetų politinių kalinį ir tremtinių choras. Dalių prisiminimais buvęs ryšininkas Andrius Dručkus, kalbėjo svečiai, Seimo narys A.Stasiškis ir kiti.

Po minėjimo dar ilgai dalijomės išpūdžiais prie kavos puodelio. Renginį vedė Dusetų skyriaus tarybos narys B.Sakalauskas.

O.KLABIENĖ

PANEVĖŽIO raj. Krekenavos vid.mokykloje veikia kilnojama fotomenininko Stanislovo Bagdonavičiaus paroda. Ją iš Panėvėžio "Vyturio" vid.mokyklos perkelė ir eksponuoja dail.mokytojas Henrikas Mazūras.

Ekspozicijoje yra 14 archyvinų partizanų nuotraukų. Fotograuota 1944-1953m. miške. Vienur - partizanai civiliais rūbais, vienplaukiai, kitur - ginkluoti, su kuprinėmis, pasirengę kautynėms, žygiams.

Paroda lauks lankytojų visą mėnesį, galbūt atsiras ir tokį, kurie atpažins save ar savo artimuosius.

Vincas STEPONA VIČIUS

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavo Kazimieras Žemaitis. Spaustino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spaustuvė 2 sp. lankai. Tiražas 5000. Už. Nr. 4299

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime

Pro memoria

Profesorius Alfredas Smailys

Balandžio 28d. po sunkios ligos mirė Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas, habilituotas daktaras, profesorius Alfredas Smailys.

A.Smailys gimė 1928m. gegužės 7d. Kauno rajono Dievogalos kaime. 1949m. baigė Kauno universiteto medicinos fakultetą, vėliau Maskvoje aspirantūrą. 1957m. apgynė medicinos mokslų kandidato disertaciją, o 1966m. - medicinos mokslų daktaro disertaciją. 1969m. jam suteiktas profesoriaus vardas. 1968-1994m. A.Smailys buvo Z.Januškevičiaus Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos MTI, vėliau Kardiologijos instituto Širdies ritmo tyrimo laboratorijos vedėju.

A.Smailys buvo naujų mokslinių idėjų generatoriumi. Yra parašęs 7 monografijas, paskelbęs 221 kardiologijos mokslinių darbą, 98 publicistinius straipsnius mokslo, kultūros, istorijos klausimais. Kartu su bendraautoriais A.Smailys yra sukūręs keliais dešimtis išradimų. Už nuopelnus moksles yra gavęs įvairių apdovanojimų; kelių valstybinių premijų laureatas.

Alfredas Smailys nebuvęs nei komjaunuolis, nei partinis. Sa-jūdžio I, II ir III seimo narys, Kauno Šajūdžio tarybos narys. 1989m. išrinktas SSSR liaudies

Kauno medicinos akademijos Kardiologijos institutas, Paminklinės Prisikėlimo bažnyčios atstatymo komitetas, Lietuvos vienybės organizacijos (Baltic Unity) valdyba, Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjunga

deputatu. Buvo Kauno Prisikėlimo bažnyčios atstatymo ir Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo iniciatorius. A.Smaillio iniciatyva įkurta Baltijos vienybės (Baltic Unity) organizacija. Jis buvo šios organizacijos Lietuvos pirmininku.

Buvo jautrus žmogus, didis humanistas, stengdavosi padėti visiems, kas į jį kreipdavosi ne tik sveikatos, bet ir gyvenimiškais klausimais.

A.Smailiu atkakliai siūlant, buvo suburta komisija ištirti Molotovo ir Ribentropo paktu padariniam Lietuvos ir numatyti tų padarinių panaikinimo būdus.

Lietuva neteko plačios erudicijos, didelio intelekto žmogaus, mokslininko, visuomenės veikėjo.

Šią sunkią netekties valandą nuoširdžiai už jaučiame Alfredo Smailio šeimą ir artimuosius.

Lietuvos mokslų akademija, Kauno medicinos akademijos Kardiologijos institutas, Paminklinės Prisikėlimo bažnyčios atstatymo komitetas, Lietuvos vienybės organizacijos (Baltic Unity) valdyba, Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjunga

Skelbimai

Gegužės 13d. 10val. Šakių raj. Lekečių bažnyčioje bus aukojamas šv. Mišios už žuvusius partizanus. Po šv. Mišių vyksime į Valkų kalvas, Jančių girininkiją, aplankysime mūsų rezistentų žemės, prisiminsime 1945m. gegužės 12d. partizanų stovyklos apsuptyį ir pagerbsime žuvusius tose kautynėse.

Smulkesnė informacija: Šakiai, tel. 52698.

Nepamirškite pasiimti sumuštinį.

Gegužės 13d. įvyks Kalniškės mūšio 50-mečio minėjimas. 11 val. Simno bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios. Po to aplankysime kautynių vietą.

Kviečiame dalyvauti.

Gegužės 27d. Radviliškyje įvyks "Norilsko Vyčių" 7-asis suvažiavimas. Pradžia 11 val. Renkamės prie bažnyčios.

Vytautas MOSTEIKAS

Liepos 6d. įvyks "Didžiosios kovos" apygardos Žaliojo Velnio štabo žudynių Čiobiškyje 50-mečio minėjimas.

11 val. šv. Mišios Čiobiškio bažnyčioje Širvintų rajone.

Kviečiame dalyvauti.

LPKTS Širvintų skyrius

ILSEKITES RAMYBEJE

Eleonora
VILKELYTÉ-
BRUČIENĖ

1906-1995

E.Vilkelytė-Bručienė mirė balandžio 15d.

Velionė gimė Minčukų k., Musninkų valsč., Širvintų apskr. Baigusi Širvintų keturklasę mokyklą, vienerius metus

mokėsi Klaipėdos konservatoriuje.

1951m. su vyru ir 4 vaikais ištrema į Tomsko sr., Asino raj., Komorovkos k. 1957m. grįžo į Lietuvą. Čia palaidojo vyra, sūnų. Nuo pat LPKTS įsikūrimo ji - Panevėžio skyriaus narė-rémėja.

Velionė yra užrašius per 1000 puslapių tautosakos. Nemaža jos dainų įrašta magnetofono juostose.

Ilsėkis iš Viešpaties malonės gimtojoje žemėje.

LPKTS Panevėžio skyrius

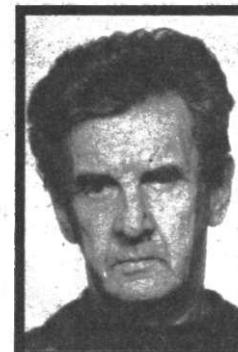
Albinas
KUBILIUS

1929-1995

Velionis gimė Marijampolės apskr. Liudvinavos valsč. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Kalvarijos gimnazijoje. 1948m. gegužės 22d. su šeima ištrentas į Irkutsko sr. 1953m. pavyko persikelti į rajono centrą. Baigė vidurinę vakarinę mokyklą ir išstojo į Irkutsko medicinos-institutą. Aktyviai dalyvavo lietuvių meno saviveikloje - chore ir tautinių šokių grupėje. 1957m. šeima reabilituota ir grįžo į Lietuvą. Vilniuje A.Kubilius teisė studijas. 1960m. baigė medicinos fakultetą. Nuo 1971m. dirbo Druskininkuose. Aktyviai dalyvavo LPKTS Druskininkų sk. veikloje. Mirė kovo 24d.

Ilsėkis ramybėje. Už jaučiame velionio šeimą ir artimuosius.

Alfonas JANKAUSKAS

Algirdas DEGUTIS

1931-1995

Balandžio 20d. į Kauno raj. Jonučių kapines palydėjome vieną pirmųjų iniciatorių kuriant Irkutsko lietuvių meno saviveiklos kolektyvą.

Velionis gimė Kaišiadoryse, Lietuvos savanorio šeimoje. Gyveno Kaune, mokėsi "Aušros" berniukų gimnazijoje. 1948m. areštuotas už ginklo laikymą ir pogindžio veiklą. Nuteistas 10 metų. Kėlė Kazachstano lageriuose. 1950m. dalyvavo sukilime ir buvo 6 mėnesiams uždarytas į griežto režimo baraka, vėliau perkeltas į Maikaduką Karagandoje, o 1952m. - į Norilsko lagerius. 1953 05 06 dalyvavo kalinių sukilime, už tai išvežtas į Taišeto lagerius. Iškalėjės 8 metus, buvo paleistas, nes arešto metu buvo nepilnametis. Ištrentas į Olchono salą Baikale. Vėliau persikelė į Irkutską. Čia įsigijo dantų techniko specialybę. 1958m. grįžo į Lietuvą. Apsigynė Kaune, dirbo pagal specialybę.

Ilsėkis ramybėje. Tebūnė lengva Tau Lietuvos žemė.

Buvę Irkutsko meno saviveiklos dalyviai

ATSILIEPKITE!

Pranas GRUŠAUSKAS, g.1919m., Lietuvos kariuomenės karininkas, husaras. 1945m. suimtas namie, Raudondvaryste, ir Palabijė karo tribunolo nuteistas 25-eriems metams katorgos. Metus buvo laikomas Vilniuje, kalinių persiuntimo punkte, vėliau kalejo Vorkutoje. 1956m. grįžo į Lietuvą. Mirė 1988m., palaidotas Karmėlavos kapinėse. Su juo kartu kalėjusių ar jų lageriuose pažinojusių ieško žmona Jadviga GRUŠAUSKIENĖ, Kovo 11-osios 112-80, Kaunas. Tel. 776868.

"Tremtinyje" Nr.16(157) Z.Stunžienė klausia, kas vieno eileraščio autorius. Noriu pasakyti, kad tai tremtyje, Karagandoje-Atkase, mūsų pamėgtą daina. Teksto autorius nežinomas, bet pradžioje yra dar du ketureliai posmai. Rašykite man adresu: J.Basanavičiaus al.62-33, Kaunas 3009, Justinas SAKALIS

SL289. koresp.: Edmundas Simanaitis
lit. red.: Danutė Bartulienė, Faustė Pilipaitienė
korekt.: Audronė Kaminskienė
tech.red.: Vesta Milerienė

Kaina 70ct

TREMINTINYS

1995m. gegužės 5d. Nr. 17(158).

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,
3000 Kaunas, tel. 2095 30

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavo Kazimieras Žemaitis. Spaustino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Offsetinė spaustuvė 2 sp. lankai. Tiražas 5000. Už. Nr. 4299

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime